

Toimenpideohjelma saamen kielen elvyttämiseksi dl 31.8.2012

1. Lausunnonantajan tiedot

Vastaajien määrä: 1

Organisaatio

- Vähemmistövaltuutetun toimisto

Yhteyshenkilö

- Päivi Keskitalo

Sähköpostiosoite

- paivi.keskitalo@ofm.fi

2. Pidätkö ehdotettuja tavoitteita riittävinä ja tarkoituksenmukaisina saamen kielen elvyttämisen kannalta? (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Vähemmistövaltuutettu pitää kielenelvyttämisohjelman tavoitetta kokonaisvaltaisesta ja pitkäjännitteisestä toiminnasta saamen kielen säilymisen ja kehityksen turvaamiseksi tärkeänä ja kiireellisenä. Pidämme toimenpideohjelman ehdotuksia erinomaisina ja lämpimästi kannatettavina. Haluamme lausunnossamme nostaa esiin niitä seikkoja, jotka ovat erityisesti nousseet esiin vähemmistövaltuutetun työssä saamelaisten kielellisten oikeuksien vahvistamiseksi.

3. Näkemyksenne varhaiskasvatusta ja kielipesätoimintaa koskevista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 1-2) (max. 3 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Toimenpideohjelman ensimmäisen ehdotuksen mukaan kielipesätoiminnan kehittämiseksi osoitettua määrärahaan korotetaan 700 000 euroon. Kannatamme ehdotusta lämpimästi. Vähemmistövaltuutettu on työssään kiinnittänyt erityistä huomiota kielipesätoimintaan. Kielipesä on tutkimusten mukaan tehokkain kielenelvytysmenetelmä alle kouluikäisille.
Toisaalta kielipesä on hankala käsite, koska päivähoitolaki ei tunne sitä. Yhtenä ongelmana on kielipesäkäsitteen suojaamattomuus ja leviäminen kerho- ja piiritoimintaan. Kerho ja -piiritoiminta eivät sido perheitä samalla tavoin kuin kielipesätoiminta. Kerhoissa käyminen on vapaaehtoista ja lyhytkestoista. Kielipesätoiminnan laajetessa haasteena saattaa olla sama ongelma kuin aika-temmin: kielitaidon ja ammattitaidon kohtaamattomuus. Erityistä huomiota tuleekin jatkossa kiinnittää kielipesien laadunvalvontaan. Tällä hetkellä kielipesissä ei ole minkäänlaista virallista laadunvalvontaa, lukuun ottamatta päi-vähoidon puolelta tulevia velvoitteita (maksimissaan neljä lasta per hoitaja). Kielitaidon osalta vaatimuksia ei ole. Laadulla tarkoitamme tässä tapauksessa sekä ensiluokkaista päivähoitoa että optimaalista kielenoppimisprosessia lapsen kannalta. Huolestuttavaa on lisäksi se, että kielipesien palkkataso on aika alhainen, vaikka työ on haastavampaa kuin normaalissa päivähoidossa, mikä puolestaan ei aina houkuttele paremmin koulutettuja jäämään alalle.

4. Näkemyksenne saamen kielen opetusta koskevista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 3-11) (max. 8 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Saamen kielen etäopetus

Toimenpideohjelman mukaan etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta kehitetään turvaamaan erityisesti saamelaiden kotiseutualueen ulkopuolella annettava saamen kielen opetus. Ehdotus on kannatettava, edellyttäen, että varmistetaan toimivat tietoliikenneyhteydet opetuksen turvaamiseksi.

Saamenkielisen oppimateriaalin riittämättömyys

Vähemmistövaltuutettu on lausunnossaan opetusministeriölle 3.11.2010 kiinnittänyt ministeriön huomiota saamenkielisen oppimateriaalin puutteeseen. Vähemmistövaltuutettu totesi tuolloin, että suurin ongelma ei ole ollut oppi-materiaalinlaatijoiden puute, vaan rahoituksen puute. Vähemmistövaltuutettu kehotti opetusministeriötä esimerkiksi saamen kielen elvyttämistyöryhmän kautta ryhtymään kiireellisiin toimenpiteisiin oppimateriaalitalanteen parantamiseksi. Vähemmistövaltuutettu pitää erinomaisena toimenpideohjelman ehdotusta kasvattaa saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen tarkoitettua määrärahaa.

5. Näkemyksenne saamen kieltä osaavan pätevän varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön määrän lisäämistä koskevista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 12-14) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Päivähoito

Vähemmistövaltuutettuun otetaan yhteyttä päivähoitoa koskevissa ongelmissa sekä kotiseutualueella että sen ulkopuolella. Yhteydenottoissa on ollut toisaalta kyse siitä että päivähoitoa ei ole järjestetty ja toisaalta siitä miten se on kunnissa järjestetty. Saamenkieliseen päivähoitoon liittyvistä haasteista mainittakoon pula saamenkielen taitoisesta henkilökunnasta. Toimenpideohjelman yhtenä tavoitteena onkin lisätä saamen kieltä osaavan pätevän varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön määrää. Ohjelman kohdissa 12-14 on esitetty konkreettisia ehdotuksia kieltä osaavan pätevän varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön määrän lisäämiseksi, mikä on mielestämme tärkeää.

Suomen saamelaisista jo suurin osa asuu saamen kotiseutualueen ulkopuolella, lapsista jopa 70 %. Kieleen liittyvien oikeuksien toteutuminen pääkaupunki-seudulla ja muissa kunnissa joissa saamelaisia asuu, on siten tärkeää. Vähemmistövaltuutetun vuonna 2008 julkaiseman selvityksen mukaan palvelut toteutuvat kuitenkin puutteellisesti.

Saamenkielisillä lapsilla olisi lain mukaan oikeus päivähoitoon saamen kielellä koko maan alueella. Kuitenkaan esimerkiksi Helsingissä saamenkielistä päivähoitoa ei ole, vaikka kahdessa päiväkodissa on saamenkielistä toimintaa. Alueella asuvat saamelaiset vanhemmat pitävät selvityksen mukaan saamen kielen ja kulttuurin siirtymistä lapsille tärkeänä ja toivovat päivähoitoa saameksi.

6. Näkemyksenne koltansaamen kieltä ja -kulttuuria elvyttäviä erityistoimenpiteitä koskevista ehdotuksista (ehdotukset 15-17) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Kannatamme ehdotettuja erityistoimenpiteitä.

7. Näkemyksenne viranomaisten ja julkisyhteisöjen saamen kielen käytön lisäämistä koskevasta toimenpide-ehdotuksesta (ehdotus 18) (max. 3 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Kannatamme ehdotusta.

8. Näkemyksenne saamenkielisiä radio-, tv- ja internet-sisältöjen lisäämistä koskevista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 19-20) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Kannatamme ehdotuksia.

9. Näkemyksenne saamen kielen huoltoa, tallentamista ja tutkimusta koskevasta toimenpide-ehdotuksesta (ehdotus 21) (max. 3 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Kannatamme ehdotuksia.

10. Näkemyksenne saamelaisasteen ja -kulttuurin tuen sekä järjestöjen kielityön vahvistamista koskevista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 22-23) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Toimenpideohjelman 23 kohdassa todetaan, että pääkaupunkiseudulle perustetaan saamelaisten kohtauspaikka. Pääkaupunkiseudun saamelaiset ovat olleet yhteydessä vähemmistövaltuutettuun ja toivoneet tilan järjestämistä. Kannatamme ehdotusta myös tältä osin lämpimästi.

11. Näkemyksenne työryhmän esittämistä muista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 24-30) (max. 8 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Kannatamme ehdotuksia

12. Muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta (max 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Suomen hallituksen hallitusohjelmaan on tavoitteeksi kirjattu saamelaiskulttuurin ja saamelaisten oikeuksien kokonaisvaltainen kehittäminen. Hallitusohjelman mukaan toteutetaan saamen kielen elvyttämisohjelman toimenpiteet ja turvataan tähän tarvittavat resurssit. Tavoitteena on luoda pysyvä toimintamalli saamen kielen elvyttämiseksi yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Hallituskauden aikana tulisi ratifioida ILO:n alkuperäiskansoja koskeva yleissopimus 169. ILO-sopimuksen monet artikkelit turvaavat alkuperäiskansan omakielistä opetusta. Koska kielen elvyttämisen ja saamelaisten perinteisten elinkeinojen ja alkuperäiskansan elämäntavan välillä on vahva yhteys, on välttämätöntä, että hallitus ryhtyy konkreettisiin valmisteluihin ILO-sopimuksen ratifioimiseksi.

Vähemmistövaltuutettu haluaa lopuksi kiinnittää huomiota hallitusohjelman kirjaukseen riittävien resurssien turvaamisesta kielen elvyttämisohjelman toimeenpanon, sen vaikutuksia ja tavoitteita, sekä saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumista tulee seurata aktiivisesti ja systemaattisesti.